

IN MEMORIAM

Prof. dr. sc. Mladen Singer

Zagreb, 7. X. 1930. – Zagreb, 8. VII. 2014.

Profesor Mladen Singer bio je profesor kriminologije na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu od 1. 2. 1993.-31. 7. 1997. godine. Profesor Singer, hrvatski pravnik, doktorirao je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1963. godine. Radio je u javnom tužiteljstvu (1956-1993), predavao na Fakultetu za defektologiju u Zagrebu (1970-1993), potom na Visokoj policijskoj školi MUP-a RH u Zagrebu (1993-1997) te na Pravnom fakultetu u Rijeci (1997-2001). Od 1976. godine bio je redoviti profesor. Objavio je više od 50 radova koji se nalaze u više od 112 javnih knjižnica.

Glavna djela: Droga, omladina i kriminalitet (1975), Maloljetnici u krivičnom pravu (koautor, 1978), Kriminalitet djece i maloljetnika (koautor, 1985), Kriminalitet na štetu maloljetnika (koautor, 1985), Delinkvencija mladih (koautor, 1989), Krivično pravo i kriminologija (1992), Kriminologija (1994), Kaznenopravna odgovornost i zaštita mladeži (1998), Kaznenopravna odgovornost mladeži u praksi i teoriji (koautor, 2011).

Iz poštovanja prema profesoru Mladenu Singeru, kao našem profesoru i suradniku, objavit ćemo dio članka Odluke tijela kaznenog postupka koji je objavljen u Hrvatskom ljetopisu za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 7, broj 2/2000, str. 637.-682.

Ovaj kratki izvod iz sustavnog članka koji je objavljen prije 15 godina prikazuje veoma slikovito njegov interes i sposobnost analitičkog pristupa problematici progona kaznenih djela. Također se to može povezati, odnosno tekst nadopunjuje članak koji je objavljen u Policiji i sigurnosti broj 1/2014. (Zvonimir Vnućec, Jasna Babić, Ana-Marija Horjan, Marijan Šuperina: Pravna osnova za odbačaj kaznenih prijava podnesenih od strane policije). Zaključit ćemo da iako je prošlo 15 godina od istraživanja i objavljivanja rezultata prof. Singera, ovaj je članak još uvijek aktualan i veoma inspirativan za one koje se bave kriminalistikom, kaznenim pravom, kriminologijom i kriminalnom politikom.

Dr. sc. Mladen Singer

Mr. sc. Slavko Zadnik

Dr. sc. Irma Kovčo

ODLUKE TIJELA KAZENOG POSTUPKA*

[. . .]

UVOD

U kaznenom postupku treba utvrditi je li počinjeno kazneno djelo, tko ga je počinio i kakve ga posljedice mogu snaći.

Kazneno postupovno pravo određuje krug osoba koje imaju određena prava i dužnosti u postupku, koje poduzimaju određene procesne radnje i donose odgovarajuće procesne odluke.

Svrhe kaznenog postupka ostvaruju se prije svega kroz odluke tijela kaznenog postupka, državnog odvjetništva i suda. Te odluke u svojoj biti nisu samo realizacija procesne norme, već se u njima na svojevrsan način ogleda i utjecaj stanovitih izvanpravnih čimbenika. Osnovano se stoga može pretpostaviti da kvantitativna analiza odluka koje tijela kaznenog postupka donose u svrhu realizacije istaknutih osnovnih svrha postupka može biti značajan prilog nastojanju da se procijeni i svrhovitost procesnopravnih normi, i intenzitet, i smjer izvanpravnih utjecaja na rad tijela kaznenog postupka, njihova neovisnost o izvršenoj vlasti, stručnost, etičnost, kriminalnopolitičko opredjeljenje i svjetonazor.

Sadržaj prava i obveza subjekata kaznenog postupka, kako privatnih osoba tako i predstavnika tijela kaznenog postupka, u znatnoj su mjeri rezultat kompromisa koji svaki zakonodavac nastoji postići između dviju suprotstavljenih tendencija koje, manje ili više, dominiraju svakim kaznenim postupkom. S jedne je strane tendencija efikasnosti, a s druge strane tendencija da nitko nevin ne bude suđen, a mogućnosti, štoviše, da se prema njemu i ne provede kazneni postupak. Usklađivanje tih dviju suprotnih tendencija svakog kaznenog postupka nije samo stvar domišljatosti zakonodavaca pri kreiranju normi koje reguliraju kazneni postupak neke zemlje, već ovisi, u krajnjoj liniji, i o brojnim, makrosocijalnim i

* Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), ISSN 1330-6286. vol. 7, br. 2/2000, str. 637.-682.

političkim čimbenicima, kao uostalom i o kadrovskoj ekipiranosti tijela kaznenog postupka, njihovom pravnom ali i humanističkom obrazovanju i njihovoj etičnosti.

1. ODLUKA U POVODU PRIJAVE

Državni odvjetnik dužan je donijeti odluku u povodu prijave podnesene zbog kaznenog djela koje se progoni po službenoj dužnosti.

Način na koji će državni odvjetnik ostvariti svoju zakonsku obvezu od presudnog je značenja za afirmaciju pravne države te poštovanje sloboda i prava građana. Treba naime imati u vidu da svaki, pa i najkorektniji kazneni postupak predstavlja nemalo psihičko opterećenje za okrivljenog, da može djelovati na njegov život, na odnose u sredini u kojoj živi, te ga bez obzira na ishod opteretiti i diskreditirati.

Odluka državnog odvjetnika u velikoj će mjeri, uz ostalo, ovisiti i o njegovim osobnim svojstvima, savjesnosti i stručnosti. Posebno se to odnosi na ocjenu proizlazi li iz kaznene prijave dostatan intenzitet sumnje da je upravo prijavljena osoba počinila kazneno djelo. U kojem će slučaju državni odvjetnik smatrati da takva dostatnost ili, kako zakon kaže, osnovana sumnja zaista postoji, prepušteno je njegovoj ocjeni znatno više nego kod drugih razloga za odbačaj kaznene prijave.

Tablica 1: Odluka državnog odvjetništva u povodu prijave

ODLUKA	1995. aps. %	1996. aps. %	1997. aps. %	1998. aps. %	1999. aps. %
Svega	36.242 100	37.349 100	41.486 100	39.375 100	34.975 100
Odbačaj prijave	7.097 19,6	8.858 23,7	11.270 27,2	13.115 33,3	10.849 31,0
Optuženje	18.607 51,3	19.483 52,2	14.813 35,7	17.370 44,1	16.220 46,4
Zahtjev za istragu	10.720 29,6	9.008 24,1	15.403 37,1	8.890 22,6	7.906 22,6

Podaci Državnog odvjetništva Republike Hrvatske

Kroz promatrano petogodišnje razdoblje konstantno raste intenzitet selekcije državnog odvjetnika u povodu prijave te relativni udio odbačaja prijave među odlukama raste kontinuirano od 19,6% u 1995. godini do 33,3% u 1998.

Razlog nešto većeg porasta odbačaja prijave, pretežno je riječ o lakšim kaznenim djelima, jest i posljedica uvođenja instituta oštećenika kao tužitelja u kazneni postupak, a poslije toga dolazi do odustanka oštećenika i odbačaja kaznene prijave. Veća mogućnost da se državno odvjetništvo koristi institutom svrhovitosti (čl. 175. ZKP) također je utjecala na izvjesno povećanje relativnog udjela odbačaja prijave među odlukama državnog odvjetnika.

[. . .]

4. SELEKCIJA U KAZNENOM POSTUPKU

Relativno nizak udio presuda kojima se optuženi proglašava krivim, naročito kod nekih vrsta kaznenih djela, mogao bi biti poticaj za dublju analizu te pojave da bi se utvrdilo u kojoj je mjeri ona eventualno uvjetovana nedovoljnom kritičnošću pri pokretanju kaznenog postupka, provođenju istrage, podnošenju optužnog akta ili pri odluci suda u povodu prigovora protiv optužnice.

Zaključno možemo konstatirati da je jedan od vrlo značajnih rezultata kompromisa između tendencije efikasnosti kaznenog postupka i nastojanja da nitko nevin ne bude suđen, a po mogućnosti da ne bude ni subjektom kaznenog progona, upravo normiranje odgovarajućih procesno-pravnih mehanizama selekcije radi uklanjanja prijavljenih, okrivljenih ili optuženih osoba iz kaznenog postupka. Iskustvo je pokazalo da funkcioniranje u tu svrhu kreiranih normativnih mehanizama nerijetko i u znatnoj mjeri ovisi i o brojnim čimbenicima izvanpravne prirode. Tako će funkcioniranje tih, nazovimo ih uvjetno, selekcijskih mehanizama ovisiti o općoj društvenoj i političkoj klimi koja je presudna za stupanj faktičkog uvažavanja slobode i prava građana kao i za nezavisnost tijela kaznenog postupka od politike i izvršne vlasti. Ne treba, također, smetnuti s uma da su nositelji različitih postupovnih prava i obveza u kaznenom postupku različitog socijalnog porijekla, odgoja, obrazovanja, svjetonazora i različitih psihičkih i karakternih svojstava. Svi ti i mnogi drugi činitelji determiniraju u složenoj međuzavisnosti oblik, opseg i način realizacije procesnih normi, a naročito onih kojima je svrha da nitko nevin ne bude suđen, a po mogućnosti, štoviše, da protiv njega ne bude ni vođen kazneni postupak. Mislimo da sve te elemente treba imati na umu pri konačnoj procjeni djelovanja takozvanih selekcijskih mehanizama kod odluke u povodu kaznene prijave i u pojedinim stadijima kaznenog postupka.

Tablica 23a: Intenzitet selekcije u kaznenom postupku

Vrsta odluke	1995. %	1996. %	1997. %	1998. %	1999. %
Odbačena kaznena prijava	19,6	23,7	27,2	33,3	31,0
Obustava istrage	11,2	15,0	23,7	21,7	18,8
Optuženi nisu proglašeni krivim	31,5	44,2	45,5	57,3	41,2

Podaci navedeni u ovoj tablici upućuju na relativno visoku razinu selekcije u kaznenom postupku. Pozitivno je što je selekcija kod odluke u povodu prijave intenzivnija nego nakon dovršene istrage, iako bi bilo poželjno da je relativna razlika u korist odbačaja kaznene prijave još i veća.

[. . .]